

780111^{1/2}

A' VALÓSÁGOS
NAGY EMBERNEK KÉPE,

MELYET

NÉHAI BÓLDOG ÉS ÁLDOTT EMLÉKEZETŰ

TEKINTETES NEMES ÉS VITÉZLETT

NÉMET-ÚJFALUI
SIMONFFI SÁMUEL

ÚRNAK,

NEMES ÉS SZABAD KIRÁLYI DEBRECZEN VÁROSA FŐ BÍRÁJÁNAK,
AZ ITT LÉVŐ REF. SZ. EKKLÉSIA, ÉS NEMES COLLÉGIUM FŐ CU-
RÁTORÁNAK, A' HELYBÉLI KATONASÁG EZEREDES-KAPITÁNNYÁ-
NAK, TEKINTETES BIHAR ÉS SZABÓLTS VÁRMEGYÉK HITES TÁB-
LA-BÍRÁJÁNAK,

ÉRDEMLETT UTÓLSÓ TISZTESSÉGÉRE

LERAJZOLT ÉS ELŐADOTT

Mártzius 31-dik napján 1821.

PÉCZELI JÓ'SEF

Históriát, Görög és Deák nyelvet tanító
Professor.

A. VALOSAGOS

WAGY. EUBERNEK KIRALY

THESE

THESE

THESE

THESE

SIMONETI SAMUEL

THESE

THESE

THESE

THESE

THESE

THESE

THESE

Szomorú Halotti Gyülekezet!

Nem rég az ideje, hogy erről a Helyről Városunknak 's Ekklé'siánknaK, egy jeles Férfit elköltözése által okoztatott vesztéséről kelle szóllanom. Most újra, melly hamar amaz után! melly véletlenül! hasonló végből kelle elől állanom. Szomorú kötelesség! mert ez mindég öszve vagyon köttetve a' vesztés legелеvenebb érzésével, mellyet szenved az egész közönség, mind annyiszor, valahányszor valamely köz-hasznú, munkás tag közöttle kiszakasztatik; szomorú kötelesség mondom, és nehezenni telyesíthető: telyesítjük mindazáltal, még pedig a' mint illik, telyesítjük megilletődött, de kész szívvel. Szerentsés Orátor, a' ki tárgyához illő ékesennszóllással bírván, úgy tudja a' keserűt édessel elegyíteni, hogy a' megbízgatott sebekre tseppenthet avagy tsak egy tseppetske bal'samot is, és azok a' könnyek, mellyeket halotjára hullattat, nem annyira a' zabolátlan fájdalom vérrel elegy tseppei, mint olyan drága és tiszta gyöngy szemek, mellyekkel a' tisztelet 's háládatosság áldozik utólszor az elhúnyt érdemnek. Hogy én ez úttal ily szerentsés lehetnék, azzal, magamat ingyen se ketsegtetem. A' magam fájdalmát se tudom mérsékelni: hogy tudnék ura lenni a' tiéteknek? vígasztalás nélkül szűkölködöm magam: miként vígasztalhatnék meg másokat? A' háládatosság és tisztelet, így is mindazáltal, öszveszedeti velem minden erőmet, és arra indít, hogy végezzem a' mi reám bízódott. Ha igyekezetemnek meg nem felel erőm, buzgóságomnak tehetségem, és ha a' munka közbe elnyom a' fájdalom, és keserűség: készségem mentséget és menedék helyet fog találni, reménylem, a' ti egyenessegtékben. Azt bizonyosan nem fogjátok tőlem várni, ne is várjátok, szomorú H. hogy én kikeresett panaszok és kesergések által neveljem ezen gyászos Nap pompáját; tsak azoknak kell halálokbann ilyen tisztesség, a' kiket különbenn vagy senki sem, vagy igen kevesenn fájlalnának és siratnának. Azt annyival inkább nem várjátok, hogy a' hízelkedés nagyító hangján beszélvénn a' ti szemeitek elibe, olyan üveget tartsak, mellyen által emberbenn alig gondolható ditséretes tulajdonságokat lássatok. Ez öszve nem férne sem ezen Szentséges hely méltóságával, a' hol én állok, sem

azzal a' tisztelettel, mellyel tartozunk még az árnyékaiknak is, az olyan jeles Férfiaknak, kik míg a' köz jóra világoltak, nem hamis és másunnan költsönözött, hanem igazi és magok tulajdon fényekkel tündökölték. Embert fogok én előttetek lefesteni, a' ki igaz hogy ritka, de hogy nem példa nélkül való, bizonyítja a' többek közt a' mi halottunk. És éppenn e' lesz a' példa, mely után a' valóságos Nagy Ember Képét, ezen szomorú alkalmatossággal, lerajzolni igyekezem.

Ki hát a' valóságos Nagy Ember? mibenn áll az embernek igaz betse, érdeme, és Nagysága?

Hogy valaki a' világ szemei előtt Nagynak tessen, arra rendszerént több külső fényesség, mint belső valóság kívántatik. Nagy része az embereknek szemeit csak a' külső dolgokra függesztvénn, azok által megvakíttatik: 's így látjuk, hogy az ember Nagyságát, betsit, helyheztesik sokann

I-ször is a' Nagy születésbenn. A' fényes famíliából való származás, a' Nagy szülék nagy neve, tagadhatatlan, hogy igen hathatós eszköz a' mások tiszteletének megnyerésére. Akaratunk ellen is mintegy vonattatunk, de maga a' háládatosság is arra kötelez bennünket, hogy az olyan ritka férfiakat, kik jeles tulajdonságaik, nemes tselekedeteik által, nem csak a' hozzájuk legközelebb lévőeknek, hanem egy szélesenn kiterjedett Közönségnek: nem csak a' velek egy idejűeknek, hanem meg lehet, az utánok következő századoknak is boldogságát előmozdították, ne csak addig tiszteljük, míg élnek, hanem holtok után, fijaiknak és még ezeknek fijaiknak is fizessük a' tartozott tiszteletet adaját. Maga a' Közönséges Társaság java is ugyan ezt kívánja, hogy így mindenek, valakiknek csak talentumok tehetségek van, annál hathatosabbann ösztönöztessenek a' magok megkülömböztetésére; a' nemes születésűek irtódnak eltávozni holtok után is élő Nemes Eleiknek ditső nyomdokaitól, a' nemtelenek pedig igyekezzenek nemes tselekedeteik által magokat megnemesíteni annál nagyobb erővel, minél bizonyosabb az, hogy felemelkedvénn magok, felemelik a' porból famíliájokat is. De ez a' betsület, mellyet a' nagy születésnek, a' nemesi rangnak adunk, csak úgy megy által a' fjakra, ha szüléiktől külön gondoltatva magok személyekre is betsületre méltók. Ekkor, valamint a' drága kőnek, a' ragyogó briliántnak az arany, a' szép befoglalás, éppenn úgy neveli a' fényes születés a' személy és érdemnek betsét, Külömbenn, a' legfényesebb születés is csak történet lévén, történetet pedig és nagyságot, éppenn úgy nem lehetvénn egygyütt gondolni, mint nagyságot

érdem nélkül, virtust akadály nélkül gondolni nem lehet: látni való, hogy maga a' Nagy nemből való származás senkit nagygyá nem tehet. Egy a' közönséges értelemről sokszor és sokbann eltávozni szeretett Frantzia Túdós azt mondja, hogy a' nagy és régi familiából való születésnél, az is méltóbb jussal kiemeli az embert a' közönséges sorból, ha arra rá mehet, hogy maga lehet egy uj nagy familiának tör'söke, és kezdője. Mert ebbenn mindég több vagy kevesebb érdeme, amabbann pedig éppenn úgy nintsen semmi része az embernek, mint az agyagnak nints abbann, hogy a' fazekastól ilyen vagy amolyan tseréppé formáltatott. Annyi bizonyos, hogy nyomorúlt dolog, az Istentől a' legfelségesebb tehetségekkel felruházott teremtésnek, mikor az érdemről van a' szó, mellyet tesz fel a' nagyság, nem tudni egyebet maga mellett felhozni, hanem olyan nevekkal tele írt laistromot, mely minél fellyebb megy, annál bizonytalanabb. Mely sok nagy Nevek örök feledékenységre mentek volna, ha a' Világ csak azokat írná bé a' halhatatlanság könyvébe, a' kiknek eredetek nevezetes vólt. A' nagy ember olyan, mint Melkisédek, Atya, és Anya nélkül való; a' nagyság olyan mint az arany; az aranyról senki se kérdi, hol ásták? honnan vették? Önnön magábann van annak betsi.

II-szor helyheztetve látjuk továbbá az ember nagyságát, és fő betsét sokaktól olyan dolgokbann, a' mellyekbenn, hogy magunknak is valamely részünk, több vagy kevesebb ne volna, nem mondhatni, de a' mellyeknek megszereztetések szintúgy, mint megtartások többnyire csak ugyan a' történettől függ. Nem szóllok én itt a' gazdagságról, kintsről, mint a' mellytől akarni felfüggeszteni az embernek valóságos betsét és érdemét, merő képtelenség volna: értem különösen a' Világi méltóságokat, tisztségeket, hatalmat, mellyre valaki maga munkája rész szerént, rész szerént a' szerentse után jutott el: Átaljába minden Világi méltóságokról azt mondhatni, hogy nem azok teszik az embert nagygyá, hanem az ember az, a' ki azokat nagyokká teheti. A' legnagyobb hivatalok és méltóságok is, sem a' testbe, sem a' Lélekbe csak egygyetlen egy tulajdonságot sem adhatnak, sem azt legkissebb erőtlenségtől vagy gyengeségtől meg nem szabadíthatják. Éppenn nem következik hát, hogy a' ki fellyebb emelkedett, tökéletesebb is másoknál. A' mérő serpenyőbenn a' nehéz rész alant marad, a' könnyű felszalad: hányszor nintsen ez így a' Világi állapotbann is? De feltévén hogy másoknál érdemesebb jelebb vóltodnak köszönheted felemelkedésedet: hogy hogy mered érdemed, be-

tsületed, mindened egygy olyan magassághoz kötni, honnan csak egygyet lépj fére, hanyat homlok esel a' feneketlen méjségbe, 's azonnal vége leszz a' képzelt nagyságnak, és minden betsületnek. Vagy nintsen semmi emberi nagyság; vagy erősebb 's mozdúlhatatlanabb fundamentomonn épült az, mint a' tsupa állhatatlan szerentsénn, vagy a' változó elmék és indulatok tartatlan kényénn. Mind ezekkel nem azt mondom, mintha a' nagy Hivatalbann lévőkh között nem találkoznának valóba nagy Emberek is; sőt inkább az a' gondos neveltetés, a' mellyet az ilyenek rendesenn nyerni szoktak, azok a' Nemes érzések, mellyek jókor szíveikbe tsepegtetődnek, az a' betsülethez való ragaszkodás, mellytől egész életekben lelkesittetnek, az a' magos póltz, mellyénn ülvénn, oly sok száz ezereknek 's millióknak szemeiktől láttatnak. Mind ezek egygyütt igen sokat tehetnek arra, hogy belőlök valóságos nagy emberek váljanak. Hanem ezek csak azt teszik, hogy a' nagyság nintsen, nem is lehet a' világi méltósághoz köttetve; nem kell hát gondolni, mintha az volna a' legnagyobb ember, a' ki legnagyobb fényben és pompábann mutogatja magát. Még él az értünkre legfelyebb, majd mondhatni, az emberi sors felett, a' porból felemelkedett ember, az az ember; a' ki leszz hihetőenn a' világ történeteit a' mi időnkben a' régiebektől elválasztó határkö. Egy-mást érő és szünet nélkül nevedő méltóság és fény volt ennek, míg tartott, pályája; thrónusok voltak székének 'sámolyi, Koronák játszó eszközi; Győzedelemről, győzedelemre, uraságról, uraságra repült; egy szavára egy jeladására megnyiltak előtte a' bézárolt értz kapuk, lehullottak a' magas kőfalak, országok birodalmak tűntek el a' földnek színéről, 's ujjak áltak elő Nagy ember-é azért? majd megválnak, mit fog felőle ítélni, az ítéletében tsalatkozni nem igen szokott maradék: ekkoráig ugyan többektől érdemelt gyűlölséget, mint tiszteletet, többektől Világ háborító, mint nagy ember nevet; 's most szerentséje, régi világa megváltozásával, mint a' kitsiny lelkek szoktak véletlen eseténn bánkódva, szobájába bézárkózva, éjjeli nappali békételenkedés között tölti; egygy magános, a' világ roppant alkotmányábann helyet magának alig talált kis szigetenn, unalmas napjait.

III-szor sokann keresik a' nagyságot az elme különös tehetségeibenn, 's talentomaibann. Meg kell vallani, hogy ezek sokkal inkább felmagasztalják az embert, mint sem vagy a' nagy Família, vagy a' rakásra halmozott kints, vagy a' tisztség, 's méltóság; mert mind ezek kívülöttünk vagynak, mellyeket sajátunknak soha sem mondhatunk; de a' derék elme tulajdon jószágunk,

's a' mi belső valóságunkra tartozik. Ezért még az olyanok is, kik a' szerentsének hódolni, 's annak fíjait vakonn imádni nem szokták, gyakrann térdet fejet hajtának egy magossabb rendű Lélek előtt. Ezek szerint Nagy ember az a' Tűdős, ki mennyei tűz módjára a' sűrű setétségenn általtörvénn, a' tudományok valamelly nemében ujj világosságot gerjesztett, mellynek melegítő sugárai még a' késő maradékra is kihatnak. Nagy ember ama bölts kormányozó, ki a' Közönséges Társaságok rugóinak 's kerekeinek mesterséges forgását kitanúlvánn, a' maga Hazáját nagygyá, hatalmassá, 's a' szomszéd népek előtt rettenetessé tette. Nagy ember az olyan okos és bátor Hadivezér, ki a' sokkal számosabb ellenségenn győzedelmeskedvénn, elfordítja kevés szempillantások alatt a' nyilvánagos veszedelmet, melly semmi erő és hatalom által nem látszék elfordíthatónak. Nagy ember, valaki valamibenn, a' mire rendkívülvaló lelki tehetség, munka és elmetörés kívántatik, magát mások felett különösen megkülömböztette. Nagy Tudományú Böltsék, távol légyen, hogy az Istenségnek bennetek lakozó szikráit, a' ti jeles tehetségeiteket, megvessem! Mélyenn és meszsze látó Igazgatók! tisztelettel nézek reátok, tsudáalom miként tudtok ti, egy elmével annyi temérdek sok ezer elméket akaratotok szerint igazgatni. Győzhetetlen Hadivezérek, nem tudom kimondani, mennyire betsülöm, bámúlom a' ti halállal veszéllyel truttzoló erős lelketeket; 's azt a' bölts belátást, okosságot, mellyel a' hartzok, bizonytalan kimenetelét igazgatni, és magát a' szerentsét mintegy engedelmességre hajtani tudjátok. De engedjétek meg, hogy minekelőtte a' nagy ember nevezetet reátok ruháznám hadd vi'sgáljalak meg benneteket közelebbről, hadd nézzem meg, nem találtnak-e bennetek oly erőtlenségek, oly indulatok, mellyek eltűntetik előlünk a' képzelt Nagy embert. Engedjétek hadd vi'sgáljam meg, ne tsak azt, hogy mit tselekedtetek, hanem azt is hogy miért? Valyon nem a' magatok tulajdon haszna, vagy a' nagyra vágyás vólt-e a' ti munkáitoknak legerőssebb rúgója? a' ti törekedéseknek egyedül való t'zélja, ezen híjjába való világi ditsősség, melly elmúlik mint az álom, és elenyészik, mint a' füst. Engedjétek meg, hogy vi'sgálóra végyem a' ti magános életeteket is, hogy éltetek a' jó szerentse adományival? miképpenn hordoztátok tsapásait? hogy állottátok ki amaz utolsó az igaz bajnokokat megválasztó viadalt, a' halállal? Óh! ha e' szerint mérő fontba tevődne ki ki, kit a' Világ nagynak tart, szomorú H. Gy. majd meg látnátok, melly nagy különbség légyen az ő képzelt Nagyságok és a' valóságos Nagyság között.

Mibenn áll tehát az embernek igaz betse, érdeme; és nagysága? Valami egyszer alája van a' történetnek vettelve, valami kívül van az emberenn, valami közös a' jókkal és rosszakkal, mind az nem arra való, hogy az embert valósággal nagygyá tegye. A' szív az, mellynek tulajdonságiból kell minden emberről ítéletet hozni. A' szívből veszik eredeteket a' nemes érzések a' nagy szándékok, a' Jeles tselekedetek, és minden virtusok. A' valóságos Nagyság is tehát, melly semmiféle mesterség, maga erőltetés, pompa és nagyra vágyás által nem követethetik, áll a' szívnek léleknek minémiségébenn a' felemelkedett nemes indulatokbann, mellyeket a' Szent Írás az Isten félelme nevezete alatt szokott gyakran befoglalni. A' melly ember valósággal nagy, nagy az a' nélkül, hogy annak látszani, vagy tartatni kívánna. Ha nagy születésű: nem láttatik tudni, mitso-da betset helyeztet rendesenn a' Világ a' nagy születésbenn; híres Elejit szeme előtt tartja ugyan, de nem azért, hogy azokért betsültetni kívánja magát másoktól, hanem azért, hogy azokhoz hasonló lenni igyekezzon, 's ha mikor talán az elibe tett legnemesebb tzielra való futása közbe az emberi erőtlenség szerént lankadni találna, akkor azokra tekintvén, ujjabb erőt, ujjabb lelket vegyen magának. Ha méltóságbann, közönséges hívatalbann van, viseli azt, nem a' maga tekintete és hatalma mutogatására, hanem a' Haza és minden jók szolgálatjára, mellyért az ő élete 's betsülete sem drága neki. Ha tudós, ha elmés: tudománnyával, elméjével nem büszkélkedik. Ha szerentsés: fel nem fúvalkodik; ha szerentsetlen: el nem tsügged. Ha gazdagsággal meg áldatik: úgy nézi azt, mint olyan az Isteni Gondviselés által reá bízott Kintset, mellynek ő tsak sáfárja, örökös pedig a' szűkölködők, és ügyefogyottak. Ha szegénységgel vagy erőtlenséggel meglátogatatik, azt nagy Lélekkel, békességes tűréssel hordozza; Ha valakitől jót vesz; halhatatlan a' legkissebb jótéteménynek emlékezete előtte; ha maga jól tesz mással, számot arra nem tart, és az ő balkeze nem tudja, a' mit jobb keze ad. Ha méltatlanságokkal illetetik, azokat békével eltűri, 's elfelejti; nem tsak az, hogy rosszsal nem fizet a' rosszért, hanem szolgál, ha módja van, örömet azoknak, kik tőle boszszuállásnál egyebet nem várhatnak. Nem ez-e Sz. H. a' valóságos Nagy embernek belső megesmertető bélyege, hogy a' maga szívének tisztaságát, lelkének erejét mindenkor, és mindenekbenn megtartsa, és soha sem a' Világi szerentsének ezerféle szédítése, sem a' nyomorúságnak hegyes ösztönei által, ne engedje magát a' maga kötelességétől 's a' virtusnak egyenes ösvényétől eltántoríttatni? Több ez minden Világi ditsősségnél, de nehezebb is mind azoknál a' Világ szerte elhíresített fényes tselekedeteknél, mel-

melyek ragyogásaik által megvakítván a' Község szemeit, attól közönségesenn nagy névvel tiszteltetnek meg. Hány rettenthetetlen bajnokokat, hány győzhetetlen Nagy Sándort, hány vitéz Caesart 's Máriust olvashatni addig a' Históriakbann, míg egygy a' Világ 's maga indulati felett felemelkedett Férfiút, egygy igaz Aristidest, egygy tántoríthatatlan Fabriciust, egygy álhatatos Harlait találhatni, ki, mikor a' pártos hazafiak által Királya, ama' nagy Henrik mellől gyilkos fegyverrel kényszerítettne elállani, ezt felelte, „a' Lelkem az Istené, a' szívem a' Királyé, a' Testem az erőszaké, azt tsinálhatja vele, a' mit akar. “

Ímé leírtam Sz. H. rövidedenn előttem a' valóságos Nagy Embernek Képét, mely Képnek élő példája volt még kevéssel is ez előtt, ama gyászos Koporsójábann testére nézve nyűgovó Néhai bódog emlékeztető Tekintetes Nemes Nemzetes és Vitézlett Német Ujfalvi SIMONFFY SÁMUEL Úr, Nemes Szabad Királyi Debreczen Városa Fő Birája, ezen Reformáta Szent Ekklé'siának 's itt lévő Nemes Collegiumnak Fő Curátora, a' Helybeli Polgári Katonaságnak ezredes Kapitánya, Tekintetes Bihar és Szabolts Vármegyék Hites Tábla-Birája. Nem volt ő hijjával a' külső fénynek, mert ha származását nézzük, oly régi Nemes Famíliából vette eredetét, melly több derék Férfiakat szült Hazánknak; hivatalát ha tekintjük, el érte azt a' fő helyet és rangot, melynél maga hazafiai között, születése és lakása helyénn, ezen nagy és népes Királyi Városbann feljebb nem mehetett; lelki tehetségei is pedig, oly kitetszők voltak, hogy azokkal még ifjantann, Felséges Fejedelme, ama', a' maga alattvalóit jól esmérő, és az érdemeseket megkülömböztetni szerető II-dik JÓ'SEFnek, különös figyelmetességét és kegyelmességét megérdemelvén, magának, rendkívül, ideje és reménysége felett, helyet és széket nyert, ezen Nemes Város Nagy Tekintetű Előljárói között. Egy szóval bírt mind azokkal, mellyek rendesen valakit a' világ szemei előtt nagygyá szoktak tenni. De az ő igaz betse és érdeme nem ezekben, hanem az ő belső valóságábann, az ő szívének, és akaratjának tisztaságábann, lelkének felemelkedésébenn, különösen, a' mennyibenn Tisztviselő volt, a' fedhetetlen hívségbenn, a' tántoríthatatlan igazság szeretésbenn, és a' közönséges Társaság bódogításánn való szíves igyekezetbenn állott, és ezek által érdemelte meg az igazi Nagy Ember nevet: sőt, a' mennyibenn ezen ritka virtusokhoz, ama feljebb említett részszerént szerentse, részszerént természet ajándéki is hozzá járultak, mellyek az ő munkásságának a' Polgári Társaságbann, utat és tágas mezőt nyitottak, nem tsak a' Nagy Ember Nevét, ha-

nem a' mi ennél több, azt is megérdemlette, hogy azok közzé a' köz jóra termett, nagyra született, különös talentumokkal felruházott, ritka Férfiak közzé számláltasson, kiket maga az Isteni Gondviselés, mint különös jótéteményt úgy szokott az emberi Nemzet, a' kisebb nagyobb Polgári Társaságok javára, a' Közönséges terhek viselésére, a' tsendességnek és békességnek fenntartására időről időre elő állítani.

Ki lett légyen ezen Urbann bődögült Úr? hol és kiktől született? hogy neveltetett? hogy és mikor állott ki a' világ nagy piatzára? mitsoda léptökönn, mitsoda érdemekkel jutott el közöttünk a' legfelsőbb Helyre? hogy állott azonn élete fogytáig? egy szóval az ő egész élete leírását környüllállásosann előadva hallottátok azon T. Férfiútól, ki előttem ezen Helyen hozzátok beszéllett: én ehez képest a' ti engedelmetekkel, tsak némellyeket, és igen rövidenn fogok, tzéломhoz képest, az ő közönséges és magános életéből előhozni.

Még ifjú korábann ezen Városnak Vénjei és Tanácsos Férfiai közzé számláltaték, kiknek idejétől noha ideje felettébb különbözött, mindazáltal értelemmel, okossággal, tisztos maga viselésével annak a' megélemedett Karnak az ő ifjúsága díszére volt. Itt szerzette magának a' tapasztalás, és különbkülömbféle munkákban való forgolódás útján, azt a' szélesenn kiterjedő eszméretet, melly a' Kormányonn ülőkben mülhatatlanúl megkívántatik; alig volt sok ezerekből álló lakos társai közzül valamire való Polgár, kinek személyjét, igyekezetét, természetét ne esmerete volna; Varosunk széles határánn, nem volt olyan szeglet, mellynek fekvését, változásit, viszontagságit ne tudta volna. Ennek a' helynek jussaibann, privilégiumibann, ősi szokasaibann, és rendtartásaibann, régibb 's újabb ügyes bajos dolgaibann olyan jártassága volt, hogy azt még azok is bámúlták, kik szüntelen köztök forognak. Illyen eszméretekkkel felkészülve ülvén a' kormányonn, mind az igazgatásbann, mind a' tanácsadásbann, a' leghasznosabb szolgálatokat tette ennek a' Városnak, úgy hogy most, mikor közzültünk ezt az eszméretet elviszi, méltánn azt mondhatjuk, a' mit mondott Mózes Jetrónak az Ipanak: „Kérlek, ne haddj el minket, mert te tudod az utat e' pusztáibann, és légy nekünk szemünk gyanánt.” 4 Móz. 10:30.

Egybekötötte ezzel az eszmérettel a' fáradhatatlan munkát, igyekezetét. Még a' maga házánn is, hol a' közönséges terhekben lett elfáradás után, olly szükséges lett volna, és olly jól esett volna pihennie, szüntelen a' Közönséges gondok és bajok foglalatoskodtatták. Nem annyit dolgozott, a' mennyit

tartozott, hanem a' mennyi tölle kitelt; nem csak a' maga terhét viselte, hanem hordozta sokszor a' másokét is. Másoknak a' munkára való serkentésére nem kívánt hivatalbeli tekintetével, hanem példájával élni. Innen, noha 22 esztendeig ezen Városnak Senátora, 10-ig Fő-Bírája volt, és mindenféle kisebb nagyobb ügyes bajos dolgokban részt vett: mindazáltal halálával félbemaradt munkát nem hagyott; hogy valamint életében senkinek terhére nem volt, úgy halálával senkinek terhet ne hagyjon.

Ritka és megbetsúlhetetlen ajándék volt benne az a' szelídség, szép mód-dal való bánás, és békességstűrés, mellyel az ügyes bajos embereknek panasz-szait fogadta, és alkalmatlanságaikat kiállotta. Nem szakadt ki a' házából a' panaszolkodó, sem a' háza elől, a' ki az ő ítélettétele után várakozott. Ezek nyughatatlankodtatták, mikor asztalához ült; ezek költötték fel álmából, ha fejét nyúgodalomra hajtotta: fogadta mindazonáltal őket akárhol, és akár mikor megindulás nélkül; kihalgatta boszszankodás nélkül; igazságot szolgáltatott nekik harag nélkül. Birói hivatalának 10 esztendeiből kevés órák telhettek, mellyeket Barátival, Jóakaróival, Kedves Házanépével való együttlételekre fordíthatott. Az ilyen az igazi és valóságos Nagy Ember, az Úr Jézus tanítása szerént is, a' ki azt tartja elsőnek, a' ki mindeneknek szolgál: „a' ki, úgy „mond, ti köztetek első akar lenni, légyen az mindeneknek szolgája.”

Mind ezeket ékesítette benne az Isteni félelem, a' Vallásnak, kegyességnek, jó erköltsnek, tudományoknak előmozdításában való szíves igyekezet. Aldani kell az Isteni Gondviselést, hogy a' midőnn ezt a' Várost, Ekklesiát, a' Tanítók 's Tanulók lakóhelyeit tüzzel, 's pusztulással látogatta, ugyan akkor, az ő személyében olyan bölts tanácsú, fáradhatatlan igyekezetű és buzgóságú Férfiút állított elő, a' ki megtudta építeni a' Sion romlásit, és a' számkivetett tudományoknak helyet készített. Alig köszönhetett többet az újonnan épült Jéru'sálem Nehémiásnak, mint a' mennyit köszönhetett ezen bődölgült Úr számos esztendőig híven viselt Fő Curátorságának ama Templom, és Collegium, mellyeket gyászos hamvaikból, tanátsával, gondosságával, ékes és pompás magasságra felemelt. Oh mert ha minden ezen szent tzelra tett fáradozási, sok gondjai és nyughatatlansági egygyüvé gondolódnak, talán ezen roppant épületekbe rakott, sok száz ezer, sok milliónyi kövek temérdek sokasága, csak egygy véghetetlen kis szám lészen, amazoknak számokhoz képest. Ti annakokáért ezen Ekklesiának hívei és tagjai, ti a' Tudományoknak Tanítói, Baráti, de ti is a' Ref. Ispotájnak szegény sorsú lakosi, kiknek

számokra hasonlóképpenn ezen Istenbenn bődögült Úr tsnos és alkalmas lakóhelyekről gondoskodott, mondjátok ezt Nehémiással: „emlékezzél meg ő róla Isten, és mind azokról, a' mellyeket e' Néppel tselekedett.“

Ellehet gondolni, hogy a' ki ilyen hűséggel, szorgalmatossággal, Isteni félelemmel forgolódott a' világonn, mitsoda szeretettel, nyájassággal, példával, okossággal viselhette az magát azok között, kiket vele a' vérségnek, természetnek, és szeretetnek kötelei egybekaptsoltak. Alig lehetett egygy egygy kedvesebb és kívánatosabb dolog, mint ezen Istenbenn bődögült Urat az övéi között szeretett es tisztelt Házastársától, számos Magzatitól, vérségeitől körülvéttetve látni. Lehetetlen volt erre a' látásra meg nem emlékezni arról, miképpenn írja le Sz. Dávid a' 128-dik 'Sóltárbann a' jó embernek házi bődogságát, melly leírásnak ezt teszi utánna: „ímé így áldatik meg a' Fér-, „fiú a' ki féli az Urat.“

Ez a' példás nagy és nemes tselekedetekkel tellyes, és munkás élet igen szép, tsendes, és némű némű kívánatos halállal végezteték. Mert ámbár két eszendőkig erőtlelkedett, erős fájdalmakat nem érzett, sem ágyba nem szegeztetett. Az Isteni Gondviselés azt, a' ki annyi terhet, és oly hűségesenn viselt, megmentette, azoktól a' kínoktól, aggodásoktól, keserűségektől, melyek a' végső szempillantásokat terhesekké szokták tenni. Életének utolsó estvéjén, rendes szokása szerint, mértékletes eledele, itala után, nyúgodalomra menvénn, mintegygy a' kívánt álom édes szenderedései között, költözött el, hogy így ne is látna halált, és bétellyesednék rajta, a' mit az Úr Jézus mondott: „a' ki hiszen én bennem. ha meg hal is, él az, és a' ki él és hiszen „én bennem, soha meg nem hal.

Megfosztódtatok tehát Keseredett szívű Úri felek! a' ti legföltöb, legdrágább, legkedvesebb kintsetektől; de olyan úton és módon fosztattatok meg, mellynél szebbet és tsendesebbet, ha tsak ugyan így kellett lenni, alig lehet vala kívánni. Általjárta volna a' te Lelkedet Tekintetes Nemes Özvegy, mint a' hegyes tör, a' keserűség, ha azt kellett volna látni, miképpenn nyomorog, hogy tusakodik a' végső hartzbann, vagy miképpenn nyughatatlankodtatják a' halál fülánkjai azt, a' kit te életébenn a' legkissebb kedvetlenségtől is megkíméltél. Ímé az Isteni Gondviselés téged is ettől a' szívet hasogató érzéstől, és keserves látástól megkíméltet; nem akarván több próbára kitenni, azt a' hűséget, tiszta, színmutatás nélkül való szeretetet, melly a' házassági életnek számos esztendei alatt, eléggé megpróbáltatott. Nem lehet mindazáltal így is,

hogy szívedre keserűség, szemeidre könnyhullatások ne tóduljanak. A' ki a' ti nem emberi, hanem angyali, nem földi, hanem mennyei Őszveköttetéteket esmérte, méltánn vakmerőséggel vádolna engemet, ha tégedet vigasztalni akarván, ezt mondanám: ne sírj. Nem megsiratta-e maga is a' Krisztus az ő hív barátját Lázárt? a' kiről pedig így szólt: „nem holt meg, hanem aluszik.“ Hát te ne siratnád a' rajtad keresztül ment sokkal nagyobb tsapást? Sírj hát, méltó okod van a' sírásra. De nézd melly sokann osztozunk a' te veszeteségedbenn, és fájdalmadbann! Nézd mennyi ezerenn sírunk! minden igazságot szeretők egygyütt kesergünk te veled; te egygy ritka Férj, mi egygy tsalárdság nélkül való, hív, és derék Fő-Bíró halálánn. Tekints a' megesett ábrázatokra, a' könnyes szemekre; halljad a' zokogásokat: mind ezek arról való kezesek, hogy a' halál a' te bódogúlt Férjed emlékezetét nem eltörlötte, hanem nagyobb fényre hozta. Ezzel enyhítsd jelenvaló fájdalmadat: ha pedig majd kisírod magadat, 's megadod a' természetnek a' mi a' természeté, ne annyira azon nyughatatlankodj, hogy ilyen drága kintset elvesztettél, mint adj hálát az Istennek azért, hogy azt bírhattad. Az Úr gyógyítsa sebedet, jutalmaztassa meg házassági hűségedet, 's végre egygyesítsen elvált szíved felével.

„A' Híveknek maradéka megáldatik,” azt mondja Sz: Dávid. Mit mondhatnék többet és nagyobbat Tekintetes Nemes Úri magzatok, Fijak, Leányok, Vők, Menyek, és Unokák! a' ti vigasztalástokra, mint ezt, hogy a' ti elköltözött áldott emlékezetű édes Atyátoknak Hűségéért, Kegyességéért, az ő elköltözése után is, az Isteni Gondviselésnek vigasztalására, és áldására számot tarthattok. Mert mindenkor helye van annak, a' mi a' 103-dik 'Sóltárbann így adatik elő: „a' Halandó embernek napjai hasonlatosok a' Fűhöz, és „mint a' mezőnek virága, úgy virágzik; mihelyt a' szél által megy rajta, „nem leszen többé, és nem esmérí őtet többé az ő helye; de az Úrnak Jó „vólta megmarad az őtet félőkönn, és az ő igazsága azoknak fijaiknak fija- „inn.” Elhiszem keservesenn esik, hogy mintegygy elragadtatván töletek, abban se lehetett módotok, hogy Kezeit megtsókolhattátok 's egynéhány forró könnyekkel legalább, háládatos érzéseket, utóljára kijelenthettétek volna: pótoljátok ki azt azzal, hogy életbenn maradt édes Anyátokat kettős mértékben tiszteljétek, egymást pedig testvéri szeretettel öleljétek. A' legszebb emlékeztető Oszlop, mellyet, köz tisztelete érdemlett nagy emlékezetű édes Atyátoknak

emelhettek, e' leszsz, ha nem tsak nevének hanem az ő virtusainak is való-
ságos örökösí lésztek.

Nagy Tiszteletű Napa! és Tekintetes Nemes Testvér Nénnye a' megból-
dogútnak! Ki gondolta volna, hogy nem ő ti utánatok, hanem ti menje-
tek ő utánna? De az Úrnak útai nem a' mi útaink: távol légyen azért tölle-
tek az a' gondolat, mintha azért engedett volna néktek az Úr hosszú időt,
megélemedett Vénséget, hogy ezt a' keserűséget, melyet megérni nem kíváu-
tatok, megérhessétek, hanem inkább azért értétek azt meg, mivel az Úr tite-
ket élettel, esztendőknék számával másoktól megkülömböztetett, Légyetek
azért nyugodt elmével, megemlékezővén az Úrnak Jóvóltáról, melly akkor is
nyilván való, mikor a' gyász rajtatok megújítatik. A' Ti hozzátok tartozó
Vérségeknék, Rokonságoknak nagy neve, érdemei, előmenetele, általa min-
denkor különös tiszteletbenn tartott atyafiságos indulatai, valamint életébenn
fő öröme, gyönyörűsége és ditsekedési valónak; úgy most ezzel a' kívánság-
gal költözik el, hogy azokat mind két részről a' Ti megélemedett időtöknek
gyámolítására, vigasztalására, reménységére hosszú időkig tartsa meg.

Régenn elhúnyt több Testvérének maradéki! úgy szintén a' Tek. Nemes
KOMÁROMI és KÖRÖSI BORBÉLY Famíliák! Imé oda a' Ti szemetek fénye,
oda a' ti fejetek ékessége. Adja Isten, hogy miképpenn a' Nap lementével,
seregestől forranak ki az Ég mérhetetlen üregén, mint meg annyi napok,
a' száma nélkül való ragyogó tsillagok: azonképpenn ezen első nagyságú tsil-
lagnak, a' Ti atyafiságtok egéről lett elenyészésével, támadjanak azonn több
ilyen, tündöklő, köz jóra világító tsillagok.

Erre a' Helyre halasztottam Tek. Nemes Tanáts! Nemes Választott Es-
küdt Communitás! úgy szintén ezen Reformata Szent Ekkle'siának, itt lévő
Collegiumnak Fő és Nagy Tiszteletű Prédikátori, és Tanítói! Végre Váro-
sunk minden rendű Polgári, Ekkle'siánk Hívei! Erre a' Helyre halasztottam
mondom, hogy Ti hozzátok szólljak, nem azért, mintha Ti nem a' leg-főbb
helyet foglaltátok volna az ő szívébenn, és nem elsők lettetek volna gond-
jai között, hanem azért, hogy az én erőtelen beszédem Nagy Nevetek emlí-
tésével végeződjön.

Ti tudjátok legjobbann Tek. Nemes Tanáts, Nemes választott Esküdt
Communitás! mert szemmel látott tanúk vóltatok, mitsoda fáradhatatlan igye-
kezettel munkálkodott Ő ennek a' Városnak javára, előmenetelére; hogy vitte
nem tsak a' maga, hanem a' mások terheit; hogy telyesítette azokat is, me-

lyekkel nem tartozott; egy szóval, hogy áldozta fel egészségét, erejét, életét ezért a' Népért. Váltak, kik az eránta való tiszteletből, szeretetből, kívánná kímélleni béttes életét, kérték, ezt mondvánn, a' mit Jethró mondott Mózesnek 2 Móz. 18: 14, 18. „Mi dolog, a' mit tselekeszel a' Néppel? mi „az oka, hogy te magad ülsz? (mint Bíró) és mind az egész Község áll te „előtted reggeltől fogva estvéiglen; nem jó a' dolog, a' melyet tselekeszel; „elfogyatkozvánn elfogyatkozol, mert erőd felett való dolog ez, nem tsele- „kedheted azt te magad“ Váltak, a' kik előre szomorúann látták, hogy ha az ő ereje, Jóbnak szavai szerint, hasonlatos volna a' kőnek erejéhez, vagy teste olyan volna mint az atzél, annyi gond, munka, törődés utánn elkel- le annak kopni. Ímé mind ez meg is esett; Az éjjeli nappali munkának sújja lenyomta őtet a' sír fenekére. Ti reátok hagyta a' terheknek, gondok- nak sújiosabb részét, melyet egyedül viselt: de ti reátok hagyta, kéri és kí- ványa az Isten áldását is, hogy edjenként a' ti hasznos életetek terjedjen hosz- szú időre; legyetek ezen Városbann az Egygyességnek, és Békességnek to- vább is Zalogi, és Fenntartói; ítéljétek a' Ti Atyátokfiat, lakos Társaitokat részrehajlást nem esmérő igazsággal: hogy e' Nép, melynek bódogságát elő- mozdítottátok, hirdesse halálotok utánn is, Nemzetségről Nemzetségre, a' Ti halhatatlan neveteket.

Ekklesiáknak, és Collegiumunknak Fő, és Nagy Tiszteletű Tanítói! Nagy Tekintetű Elöljárói! minden Hívei! Sohol se valának szembetűnőbbek az ő buzgóságának, bőltsességének, fáradhatatlan szorgalmatosságának, min- denre kiterjedő gondoskodásának hasznos munkái, mint az Isten Házának, és az Oskolának építése és építtetése körül; hol olyan és annyi szolgálatot tett, hogy ha más egyéb terhek rajta nem lettek volna is, az magába elég lett volna egy embernek Mindent elkövetett, hogy ezeknek romlási helyre állíttassanak, meglévén felőle győztetve, hogy a' Társaság bódogságának azok legállan- dóbb fundamentomi: mivel mind a' Bőltsék és Túdósok, mind az erőssek és törésenn állók, mind az igaz Hazafiak és Istenfélő Elöljárók, mind a' hűsé- ges Polgárok, és alattvalók, azokonn a' helyekenn készülnek. Ettől a' meggyőztetéstől általjárva, nagy tüzzel és buzgósággal gondoskodott a' következő Nemzetség számára olyan helyekről, a' hol mind ezek feltalátat- nak. Muukálkodott hát egyedül a' maradékért: mivel abbann a' nagy lelki gyönyörűségben, mellyet az újonnan épült Siononn tapasztalnak az Istenfé- lők, ő volt, a' ki legkevesebb részt vehetett. Mi élünk hát az ő fáradságá-

nak kedves gyümöltseivel, mi aratjuk, a' mit ő vetett: legyen hát miénk az a' szent kötelesség is, hogy háládatos emlékezettel áldjuk és tiszteljük annak hamvait, kinek buzgósága és gondossága bennünket arra segített, hogy örömmel dítserhessük az Urat a' Szentek Gyülekezetében, az élőknek földénn.

Végre minden rendű, állapotú, idejű, érdemes Polgárjai ezen Nemes Városnak! Szinte 40 esztendőig volt fáradhatatlan Tisztviselőtök, 10-ig hűséges Bírátok az, a' ki töltek ezennel elváltak. A' ti boldogságtok, és békességtok volt minden ő igyekezeteinek egyedül való tzelja és tárgya. Mint Atyátokhoz, úgy, és olyan bizodalommal folyamodtatok ő hozzá, és tölle szomorúsággal soha el nem botsátódtatok. Most végképpen elhagy titeket, takaríttatván az ő Eleihez, t. i. azokhoz a' halhatatlan érdemű Tisztviselőkhöz, és Fő Bírákhöz, kik a' mi temetőinkbenn nagy számmal fekszenek, és a' kiknek emlékezetét a' halál sem törölheti el. És mivel azok is az élők közzül mentek oda, ezzel a' kívánsággal hágy el bennünket, ez a' mi szívünknek is egyedül való vigasztalása és kérése, hogy az Isten az elmúltak helyébe, állíttson erős Férjfiakat, kik a' törésenn álljanak, igazságot szolgáltatassanak, és tudjanak böltsességgel járni az ő Népe előtt.